Journal of Academic Value Studies (JAVStudies)

ISSN:2149-8598 | Vol: 5, Issue: 5, pp. 818-835

javstudies.com | javstudies@gmail.com

This article was checked by intihal.net

This article licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

Makale geliş tarihi/Article arrival date: 29.05.2019 – Makale Kabul Tarihi/ The Published Rel. Date: 22.12.2019

YILDIRIM, A. (2019). "İyi Yönetişim ve Türkiye Performansı", Journal of Academic Value Studies, Vol: 5, Issue: 5; pp: 818-835 (ISSN: 2149-8598).

İYİ YÖNETİŞİM VE TÜRKİYE PERFORMANSI *

Good Governance and the Performance of Turkey

Dr. Öğr. Üyesi Arzu YILDIRIM İD

Şırnak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, a.ucar@sirnak.edu.tr Şırnak/Türkiye

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Yönetişim, İyi Yönetişim, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı.

Keywords

Governance, Good Governance, New Public Management Approach.

Dünyada teknolojik gelişmelerin hız kazanarak artık insan hayatının vazgeçilemez bir unsur haline gelmesi, ulaşım, iletişim ve bilgiye ulaşım olanaklarının artması ve yaşanan tüm bu gelişmelerin dünyanın her yerinde aynı zamanda görülmesi, dünyayı küçük bir köy haline getirmektedir. Böyle olunca insanlar daha çok mal ve hizmet beklentileri içerisine girmekte, insanların yaşantıları değişmektedir. Ortaya çıkan tüm bu değişimlerle beraber dünya sosyal, kültürel ve ekonomik yönden bir dönüşüm içine girmiştir. Yönetim insanlığın var oluşundan beri ortaya çıkmıştır. Bu yaşanan dönüşümle beraber yönetim anlayışında da yeni gereksinim ve beklentilere cevap verecek yeni bir yönetim anlayışının ortaya çıkması gerekmektedir. Bu yeni yönetim anlayışı da hiç kuşkusuz "iyi yönetişim" olarak adlandırılmaktadır. Bu yeni anlayışa göre yöneten ve yönetilen arasındaki önceden beri var olan keskin ayrım ortadan kaldırılmakta ve yönetilenler birer paydaş olarak kabul edilmekte, yönetimin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu yenilik vatandaş beklentilerinin daha etkin, daha ekonomik ve daha verimli şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. İyi yönetişimin sağlanması için ortaya konulan katılımcılık, açıklık, hesap verilebilirlik, hukukun üstünlüğü, eşitlik, etkinlik, cevap verebilirlik, stratejik planlama vs. gibi temel ilkeler yönetimin değişmesinde ve yönetişim anlayışına geçilmesinde vazgeçilmez unsurlar olarak yer almaktadır. Bu kapsamda tüm dünyada kamu yönetimi üzerinde yeni yönetişim anlayışıyla ilgili çalışmalar yapılmakta, sistemin yetersizlikleri giderilerek günün ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir duruma getirilmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Yönetişim sayesinde kararların daha adil ve hakkaniyete uygun bir şekilde alınması sağlanmaktadır. Yetkilerin kötüye kullanılmasının önüne geçilmektedir. İyi yönetişim aslında bir kültürdür denilebilir, bir yaşam biçimidir. İyi yönetişimin kendinden bekleneni gerçekleştirebilmesi için, teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi gerekmektedir. Türkiye, yaşanan bu yönetim anlayışına uyum sağlayabilmek amacıyla yeniden yapılandırma süreci başlatmış ve bu kapsamda özellikle 2000'li yılların başından itibaren kamu yönetimiyle ilgili yoğun olarak reformlar yapma yoluna gitmiştir. Bu noktada çalışmanın amacı, iyi yönetişim ilkelerinin unsurlarını açıklayarak, kamu yönetiminde iyi yönetişimin gerçekleştirilmesi yolunda yapılan düzenlemeleri açıklamaktır. Sonraki süreçte Dünya Bankasının yönetişim göstergelerinden hareketle Türkiye'nin bu göstergelerle iyi yönetişim konusundaki performansını ortaya koymayı amaçlanmıştır. Bu amaçla Dünya Bankasının 1996-2018 yılları arasındaki verilerinden yararlanılmıştır.

ABSTRACT

As a result of technological developments in the world, human life has become an indispensable element, transportation, communication and access to information have increased and all these developments are seen all over the world at the same time, making the world a small village. As such, people are more likely to expect goods and services, and people's lives are change. With all these changes, the world has entered a social, cultural and economic transformation. Management has

* Bu makale Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi adlı 2-4 Mayıs 2019 tarihli kongrede sözlü olarak sunulmuş "İyi Yönetişim İlkeleri ve Türk Kamu Yönetiminde İyi Yönetişim Uygulamaları" adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

emerged since the existence of humanity. With this transformation, a new management approach must be emerged to respond the new requirements and expectations in the management approach. This new management approach is no doubt called "good governance. According to this new approach, the pre-existing sharp distinction between the manand ging person and managed person is eliminated, managed persons are considered stakeholders and are considered as a part of the management. This innovation provides that citizens' expectations are realized more effectively, more economically and more efficiently. Participation, openness, accountability, rule of law, equality, efficiency, responsiveness, strategic planning, etc. basic principles such as have been adopted to ensure good governance. These basic principles are considered as indispensable elements in the change of management and transition to the understanding of governance. In this context, studies on new governance understanding in public administration are being carried out all over the world, efforts are made to eliminate the inadequacies of the system and bring it into a state that can meet the needs. Thanks to governance, decisions are made in a fair and equitable manner. Powers are'nt misused thanks to governance. Good governance is actually a culture and is a way of life. Good governance needs to follow technological developments closely in order to realize what is expected. Turkey initiated a restructuring process in order to adapt to this management approach and and in this context, especially since the beginning of the 2000s, has intensified reforms related to public administration. At this point, the aim of the study is to explain the elements of good governance principles and to explain the arrangements for achieving good governance in public administration. Next process,with World Bank governance indicators, on Turkey's performance is intended to demonstrate good governance. For this purpose, the data of the World Bank between 1996 and 2018 have been used.

1. GİRİŞ

İnsanlığın varoluşundan beri, insanların hayatlarını devam ettirebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir arada yaşamak zorunda kalmışlardır. Bir arada yaşamanın belirli kuralları ve sınırlarını kendi kendilerine belirlemenin yoluna gitmişlerdir. Zamanla birlikte yaşamanın zorluklarından dolayı insanlar bir araya gelerek toplulukları oluşturmuş, toplulukların bir araya gelmesiyle de devlet olgusu oluşmuştur. İnsanların sürekli olarak ihtiyaçlarının değişmesi, daha iyiye ulaşma çabası hep bir yönetim arayışını ortaya çıkarmıştır. Hep daha iyi bir yönetim modeli oluşturma gayreti içerisine girilmiştir.

Küreselleşmenin de meydana getirdiği değişimle beraber, teknoloji ve iletişimde yaşanan gelişmeler insanları artık pasif olmaktan çıkartmıştır. Yönetime katılarak söz hakkı alan, düşünce ve isteklerini rahat bir şekilde ifade edebilen ve gerektiğinde bilgi sahibi oldukları, daha açık ve katılımcı bir yönetim arayışı içerisine girmişlerdir. Küreselleşmenin de etkisiyle kamu yönetiminde de bir değişim ve gelişim anlayışı ortaya çıkmıştır. Yeni kavram ve anlayışlar kurumlarda kabul edilmeye başlanmıştır. Bu yeni anlayışlardan birisi yönetişim kavramıdır.

Yönetişim kavramı, yönetilenleri sadece pasif olarak etkilenen bireyler olmaktan çıkarmış, yönetimden etkilenen tüm bireylerin aktif katılımını esas alan bir yönetim anlayışını içermektedir. Yönetilenlerin de artık aktif olarak söz sahibi olduğu, onlara da belirli konularda görev ve sorumlulukların verildiği bir yönetim anlayışını ifade etmektedir.

Kamuda iyi yönetişim, sivil toplum, özel sektör kuruluşları ve halkın kararların alınmasına aktif olarak katılımını, bütün aktörlerin sorumluluk sahibi oldukları bir yönetim anlamına gelmektedir. Yaşanan bu gelişimler sonucu geleneksel yönetim anlayışı ile sorunlara etkili çözümler getirilemeyeceği ortaya çıkmıştır. Bu noktada yönetimin daha şeffaf, etkili, hesap verebilir, katılımcı bir anlayışı içeren iyi yönetişim ilkesi kabul edilmiştir. Bu yüzden iyi yönetişim kamu yönetiminin geleceği ve iyi hizmet sunmasını sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, iyi yönetişim ilkelerinin Türk kamu yönetimi üzerindeki etkilerine değinmektir. Ülkemizde yönetişime ihtiyaç duyulmasının nedenleri ortaya konulmuştur. Yönetişimin ülkemizde amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için bu konuda yapılan düzenlemeler üzerinde durulacaktır. Son olarak Dünya Bankasının 1996-2018 verilerinden yararlanılarak Türkiye'nin yıllara göre göstermiş olduğu performans analiz edilmiştir.

2. YÖNETİŞİM KAVRAMININ TANIMI

Dünyada çok değişik ve çok kapsamlı bir değişim söz konusu olmaktadır. Bu değişimle önce sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru bir geçiş olmuştur. Sonra ulus devlet anlayışı yerini küresel topluma doğru geçiş olmuş, kitle üretiminden daha esnek üretime doğru bir değişim olmuştur. Bu yaşanan dönüşümler birini ortadan kaldırıp diğerinin ortaya çıkması olmayıp birbirleriyle ilişkili niteliktedir. Ortaya çıkan çok kapsamlı değişim, yönetim anlayışını ortadan kaldırmamakta, değişimlere ayak uyduracak yeni yönetim anlayışının arayışlarını ortaya çıkarmaktadır (Tekeli, 2003: 624).

Yeni kamu yönetiminin bu noktadan hareketle hedeflerini; yönetişimci bir bakış açısıyla toplumda refah ve huzuru sağlamak, karar almada vatandaşların katılmalarını sağlamak ve onların memnuniyetlerini artırmak, kamudaki kaynakların daha rasyonel kullanılmasını sağlamak ve bunun sürdürülmesini sağlamak, bu noktada kamu kurum ya da kuruluşlarının hedeflerine ne ölçüde ulaştıklarını, faaliyetlerini ne ölçüde gerçekleştirdiklerini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır (Arslaner ve Karaca, 2017: 129).

1970'li yıllardan itibaren kamu yönetiminde etkinlik, verimlilik, sorumluluk ve katılım gibi kavramlar üzerinde konuşulan ilkeler olmuştur. Bu ilkelerin hepsi birbirinden farklı kavramlar olmayıp, biri diğerini tamamlayan kavramlardır. Kamu yönetiminin yapmış olduğu çalışmalardan kamu yönetimini sorumlu kılacak ve daha etkili ve verimli çalışmasını sağlayacak bir fikre gereksinim bulunmaktaydı. Kamu yönetiminde bu gereksinim yönetişim kavramıyla giderilmeye çalışılmaktadır (Eryılmaz, 2009: 27). 1989 yılında ilk olarak Dünya Bankası'nın Güney Afrika ile ilgili hazırlamış olduğu raporda, yaşanan sorunlara çözüm olarak iyi yönetişim kavramından bahsedilmiştir (Güler, 2005: 38). Daha sonraları OECD yolsuzlukla mücadele etmek için çözüm önerisi olarak iyi yönetişimden etkin bir şekilde yararlanılacağından bahsetmiştir.

Yönetişim kavramı, yeni bir kavram olarak kabul edilebilir. Geleneksel yönetim anlayışının bürokratik ve hiyerarşik yapısına karşı olarak daha esnek, katılımı esas alan, yönetenlerin yaptıkları işlerden sorumlu oldukları, hesap verdikleri, daha etkili çözümler üreten bir yönetim anlayışını ifade etmektedir. Yönetişim kavramının ilk olarak ortaya çıkmasında uluslararası kuruluşların etkisi büyüktür. Yönetişim kavramının oluşturulmasında ve içinin doldurulmasında bu kuruluşların önemi büyüktür. Bu kavramın gelişmesi bu uluslararası kuruluşlar tarafından benimsenip ortaya çıkarılmasında etkisi yadsınamaz.

Yönetişim kavramı, bir ülkenin kaynaklarının yönetimi konusunda sahip olduğu kurumlar aracılığıyla yetki kullanımının tüm boyutlarıyla kontrol edilmesini sağlayan bir kavram olarak tanımlanabilir (Canıkalp ve Ünlükaplan, 2015: 82).

Yönetişim kavramı, kamu ve özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının gücünden yararlanarak kamu yönetiminde yeniden yapılanma sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayan önemli bir mekanizmadır. Özel ve kamu sektörünün ortak bir adımla hareket ederek kamu yönetiminde esneklik sağlanacak ve sonuçta kamu kaynakları vatandaşların ihtiyaçları kapsamında kullanarak etkinliğin sağlanacağı düşünülmektedir (Demirel, 2010: 65-66).

Kamu yönetiminde yönetişim kavramı daha etkililiği ve verimliliği, kararların alınması sürecinde katılımı, daha demokratik, daha şeffaf bir yönetimi, hesap verebilirliğin sağlandığı ve dolayısıyla vatandaşların memnuniyetlerinin sağlanmasına yardımcı olacak, olması gereken bir yönetim anlayışına dayanmaktadır. Kararların bir hiyerarşiye göre alınmadığı, kararların alınması ve uygulanması aşamalarında çok aktörlü bir katılımın sağlanması esasına dayanır. Özetle, yönetişim kavramıyla amaçlanan şey, politikaların belirlenmesinde, kararların alınması ve uygulanması aşamasında çeşitli aktörlerin katılımını içeren bir yönetim modelidir (İzci ve Sarıtürk, 2017: 181).

3. DAHA DEMOKRATİK VE DAHA ETKİLİ BİR YÖNETİM İÇİN İYİ YÖNETİŞİM

Teknolojinin ve bilginin hızla değiştiği ve geliştiği günümüzde ve bu değişimlere kısa sürede toplumların uyum sağlamasıyla birlikte, insanlar artık eskisine göre farklı yaşam biçimlerini ister hale gelmişlerdir. Eskisine göre daha fazla kararlara katılmak, daha iyi bir sosyal, kültürel hayat tarzları geliştirmek, artık kendilerine değer verildiğini görmek istemektedir. Bu noktada iyi yönetişim, insanların bu istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilme özelliğini taşımaktadır. Geliştirilen birtakım ilkelerle iyi yönetişim kavramının kapsamı ve etki alanı genişletilmeye çalışılmıştır. Geliştirilen bu ilkelerin kendilerine özgü nitelikleri bulunmakla beraber birbirlerini tamamlar özelliğe sahiptir. İyi yönetişim ilkeleri geleneksel yönetim anlayışının gizlilik, kapalılık bürokrasi gibi kötü yönetim anlayışlarının yok olmasını sağlayacaktır. Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması sürecinde bahsedilen bu ilkeler önemli rol oynamaktadır.

Vatandaşlara daha fazla sorumluluk verecek ve daha fazla teşvik edecek bir liderlik anlayışı ile demokratik süreçlerde vatandaşların kamu politikalarının belirlenmesinde daha fazla rol alması sağlanarak kendisinden beklenen verim alınacaktır (Ayhan ve Önder, 2017: 43).

İyi yönetişim, örgütlerin amaçlarına ulaşmasında paydaşlarla etkileşim biçimini içeren bir kavramdır. Karar alma sürecinde demokratik bir anlayışın kabul edildiği, hizmetlerin etkili bir şekilde sunulmasında kar amacı gütmeyen ve kamunun yararını esas alan paydaşlarla kamu yönetiminin amaca ulaşmasında işbirliğini sağlamaktadır. İyi yönetişim, kamunun tüm faaliyetlerinde ve paydaşlarla ilişkilerinde dürüstlüğü, etkinliği, açıklığı ve hesap verebilirliği gerekli kılmaktadır (İzci ve Sarıtürk, 2017: 182). İyi yönetişim ilkeleri, ulusal ve uluslararası alanlarda toplumların daha demokratik ve daha etkili yönetimi uygulamaları için ortaya konulmuştur (Coşkun, 2008: 74).
Açıklık: Kamu yönetimi yıllarca gizlilik konusundan dolayı sürekli olarak eleştiriye maruz kalmıştır. Çünkü gizlilik kavramı geleneksel yönetim anlayışının en fazla yer verdiği argümanların başında yer almaktadır. Geleneksel yönetimin belirgin unsuru olarak kabul edilir. Ancak günümüzde gizlilik konusu iyi yönetişim ilkesinin uygulanmaya başlamasıyla birlikte uygulanamaz hale gelmiştir. Artık geleneksel yönetim anlayışında kabul gören gizlilik kavramının yerine şeffaflık kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Gündoğan, 2010: 45).

Yönetimde kullanılan açıklık ilkesi saydamlık kelimesiyle birlikte kullanılmaktadır. Ancak açıklık kavramı saydamlığı da kapsayan daha geniş bir kavramdır (DPT, 2007: 6). Açıklık ilkesi ile kamu kuruluşlarında karar alma sürecinde yetkili olan kişilerin kararların alınması ve uygulanması sürecini açık bir şekilde paydaşlarla paylaşmasıdır (Toksöz, 2008: 18).

Hesap Verebilirlik: Hesap verebilirlik, kamu gücünü elinde bulunduran kişilerin vatandaşların beklentilerine cevap verebilmeyi, yetkiye sahip kişilerin yerine getirdikleri görevlerden dolayı başka bir kişiye açıklamada bulunması, gerçekleştirilen performansın açıklanması, bir kişinin sahip olduğu yetki ve sorumlulukları yerine getirirken nasıl yaptığını açıklaması gibi yükümlülükleri ifade etmektedir (DPT, 2007: 13–14).

Hesap verebilirlik ilkesi, kendilerine kaynak ve görev verilen kişilerin görevlerini yerine getirirken kendilerinden beklenildiği şekilde davranıp davranmadıklarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Geleneksel yönetim anlayışında hesap verebilirliliğin yetersiz oluşu, var olan hesap verebilirlik mekanizmasının tam olarak uygulanmasını ve sorunlara çözüm getirecek yeni mekanizmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Hesap verebilirlik, bu bakımdan yeni kamu yönetimi anlayışında kabul edilen denetim yöntemlerinden biri olarak kabul edilir (Biricikoğlu ve Gülener, 2008: 203).

Hesap verebilirlik, herhangi bir kurumda görev yapan kişinin görev ve sorumluluklarıyla alakalı cevap vermesi, kendi yetki ve sorumluluklarıyla ilgili gelen eleştirilere dikkate alması ve herhangi bir olumsuz durum söz konusu olduğunda sorumluluğu üstüne almak olarak tanımlanabilir. Kurumlar açısından hesap verebilirlik, ulaşmak istedikleri amaçları ortaya koymalarını, amaçlara ulaşmak için nelerin yapıldığını, uygulamaların uygulanması gereken zamanda yapılıp yapılmadığını, amaçlara ulaşılamaması durumunda bunun sebeplerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yüzden hesap verebilirliğin sağlanması saydamlığın gerçekleşmesine bağlıdır. Çünkü hesap verebilirlik ile hukuka uygun olup olmadığı, tarafsızlık, saydamlık ve eşitlik gibi ilkelere uygunluk da ortaya konulmaktadır (Polat, 2003: 71).

Hesap verebilirlik, bazı nedenlerle kamuoyuna olan güvenin azaldığı durumlarda, bu güveni sağlamanın ve artırmanın bir yolu olarak düşünülebilir. Bir yetkiye sahip olan kişilerin sahip olduğu yetkiyi kullanırken nasıl davrandıklarını ortaya koyacak bir mekanizmadır. Bu bağlamda hesap verebilirlik, vatandaşların, kamu kuruluşlarının ve kamu çalışanlarının birbirleri arasındaki ilişkileri içermektedir (Balcı, 2003:116).

Geleneksel olarak, hesap verebilirlik ve hesap verme sorumluluğu yapılan bir görevlendirme sonucunda ortaya çıkan hataların ve yanlış yapılan işlerin cezalandırılması şeklinde ifade edilir. Yeni yönetim anlayışına göre hesap verebilirlik, kendilerine kaynak tahsis edilen kişilerin, bu kaynak ve yetkileri ne kadar etkili ve verimli kullandıklarına dair bir performans bilgilerinin rapor halinde sunulması şeklinde ifade edilir (Kesim, 2005: 269-271).

Etkinlik: Etkililik ve etkinlik kavramları kimi zaman karıştırılmakla birlikte, bazen de biri diğerinin yerine kullanılan bir kavram olmaktadır. Ancak etkilik kavramı ile hedeflere ulaşmayı anlatmakta iken, etkinlik kavramı ise hedeflere ulaşmak için en uygun kaynağı kullanmayı ifade etmektedir. Bu noktadan hareketle kamu yönetimi eylem ve işlemleri gerçekleştirirken kaynakları en uygun şekilde kullanarak belirlenen hedeflere ulaşmayı amaçlamalıdır (DPT, 2007: 15).

Etkinlik başka bir ifade ile hedeflere ulaşılması için gerçekleştirilen faaliyetlerin hedefe ulaşma derecesini belirten ve kurumun performansını ortaya koyan önemli bir göstergedir (Akal, 1998: 16). Aslında etkinlik ile ifade edilmek istenen şey, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi değil, hedeflere ulaşılması yolunda neler yapıldığını, hedeflerin hangilerine ulaşılıp hangilerine ulaşılmadığını ve sonuçta performansı ortaya koymasıdır.

Etkinlik, sonuca ulaşmak için ortaya konulan başarı olarak kabul edilmekle birlikte; kaynakların etkin kullanılması, sahip olduğu vizyonu uzun vadede korumak, vatandaşların kaygılarının olduğu ve bu kaygıları ortadan kaldırmaya yönelik gerçekleştirilen çözüm önerileri gibi birtakım ölçütlerle değerlendirilmektedir. Dolayısıyla etkinlik sadece kamu kurumlarının performansını değil hem özel sektörün hem sivil toplum kuruluşlarının hem de vatandaşların sorunlara çözüm üretmek için ortaya koydukları çabalara bağlı olmaktadır. Bu yüzden etkinlik kavramı bütün aktörlerin işbirliğini esas alan bir anlayışı ön görmektedir (Soylu, 2003: 78–80).

Katılımcılık: İyi yönetişimin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için katılımın sağlanması için süreçlerin açık olması, katılımın etkin gerçekleşmesi için sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesinin önünün açılması ve sağlanması, katılımcı olarak kabul edilen kişilerin bilgiye erişimlerinin sağlanması ve katılımın anlamlı olması için katılımcılara gerekli eğitimin verilmesi gibi koşulların sağlanması gerekir (Argüden, 2006: 2).

Katılımcılık kavramı vatandaşların karar alma süreçlerine doğrudan ya da temsili olarak katılımları anlamına gelir. Katılımcılık kavramı artık insan hakları, yolsuzluk, demokratik yönetişim konuları ile bir arada kullanılmaya başlanmıştır (Kösekahya, 2003: 35).
Yönetişimde katılımcılık ilkesi ile sadece vatandaşlar için bir durum söz konusu değildir. Hükümetlerin halkın istek ve ihtiyaçlarını öğrenerek etkili politikalar üretmesine ve sonuçta daha uzun bir zaman devam edebilme fırsatını yakalamasını da sağlamaktadır. Yine yöneticilerin kararların alınmasında paydaşlara söz hakkı vermesiyle bir nebze olsun yükümlülüğü de azalacaktır (Başaran, 2016: 20).
Hukukun Üstünlüğü: Hukuk kavramı, kişilerle devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen, devlet tarafından belirlenmiş kurallara bağlı olarak yaptırımların belirlendiği kuralların tamamını ifade etmektedir. Belirtilen kurallar, bir kişiye ya da kuruma yapıp ya da yapamayacaklarını göstererek sınırlar belirlenmekte, herhangi bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda gerekli yargı yerlerine başvurabilme imkanı tanımakta, kişi ya da kurumlara bir şeyin yapılmasını isteme hakkı vermektedir. Bütün bunlara hukuksal olarak çözüm sağlanması için hukukun üstün olduğu ilkesinin benimsenip kabul edilmesi gerekir (Aliefendioğlu, 2001: 29). Bunun gerçekleşmesini sağlayacak mekanizma hukuk devletinin varlığıdır.
Hukukun üstünlüğü kavramı demokrasinin en önemli yapıtaşlarından biridir. Bu ilke ile keyfi hareketlerin uygulanmasını kaldırmakta, özgürlükler güvence altına alınmaktadır. Hukukun üstünlüğü ile hukuk kurallarının yönetimin üstünde olduğu kabul edildiği anlamına gelmektedir (Karabacak, 2003: 64).

Hukukun üstünlüğü ilkesine göre toplum devletin vesayeti altında olmadan özgür bir şekilde, katılımcı ve egemenliğin sahibi ve onu kullanacak tek unsurdur. Devletin meşruluğu ancak sahip olduğu bütün kurumları ile vatandaşlara hizmet ettiği takdirde gerçekleşir. Gerçekleşen olaylar sadece devletin aklıyla değil ortak aklın kullanılmasıyla vuku bulur (Tülüceoğlu, 2016: 43).

4. YÖNETİŞİM KAVRAMININ AKTÖRLERİ

Devlet: Yönetişim anlayışındaki tartışmaların odak noktası devlete yüklenen rolün yeniden değerlendirilmesidir. Artık siyasal sistem gittikçe karmaşık bir hal almış, sonuçta çok aktörlü bir devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan devlet, sosyal ve siyasal gelişmelere fırsat tanıyarak, sorunların çözümü konusunda çok aktörlü bir yönetim anlayışını benimsemelidir (Samsun, 2003:2).

Yönetişimle birlikte devlete verilen rolün yeniden tanımlanmasıyla; kamu kurumları arasında rekabet yükselmiş, bürokrasi yerine artık vatandaşların istek ve ihtiyaçlarının önem kazandığı, stratejik yönetim anlayışının önem kazandığı, katılımın esas alındığı bir anlayış kabul görmektedir (Acar, 2017: 54).

Ülkelerin kalkınması, çevrenin korunması ve devamlılığının sağlanması, refah seviyesinin artırılması, maddi olarak zor koşulda olan bireylerin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanması gibi söz konusu

durumlarda karar alınması gereken süreçlerde kamunun katılımı önemli olmaktadır (Güney, 2015: 350).

Sivil Toplum Kuruluşları: 1990'lı yıllar sivil toplum kuruluşlarının ivme kazandığı yıllarda, demokrasinin yerleşmesinde önemli unsur olmasıyla birlikte katılımcı anlayışların önemli aktörü olarak kabul edilmektedir. Sivil toplum kuruluşları resmi olarak hukuki özellikleri bulunan, ortak bir amaç için ve üyelerinin doğrudan çıkar sağlamadıkları bir topluluk olarak tanımlanabilir. Halkın yönetimle olan ilişkilerinin daha sistemli ve düzenli bir şekilde gerçekleştirebilmeleri ve daha etkili kararların alınması noktasında sivil toplum kuruluşları önemli pozisyona sahiptir. Sivil toplum kuruluşları bunları yerine getirirken yeri geldiğinde taraf olabilecek, yeri geldiğinde denetim yapabilecektir. Sivil toplum kuruluşları ne kamu sektörüyle ne de özel sektörle benzerlik göstermektedir, onlardan farklı ve toplumun vazgeçilmez unsurlarıdır (Yıldırım, 2004: 52).

Sivil toplum kuruluşları, yönetişimin uygulanmasını sağlayan ilkelerinin uygulanmasını sağlayan önemli bir faktördür. Toplumu ilgilendiren önemli konularda özerk bir şekilde hareket ederek halkın farkındalığını sağlama görevini üstlenmektedir. Yerel düzeyde ortaya çıkan sorunların çözümü noktasında üyelerinin birlikte hareket etmesini sağlayarak çözüm üreten oluşumlardır. Yönetişimin katılımcı anlayışının gerçekleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu bakımdan sivil toplum kuruluşlarının katılımcı yapısının oluşturulması için gerçek çoğulcu yapısının oluşturulması gerekir. Sorunlara etkili çözümler getirebilmesi için özerk bir anlayışla, toplumun tümünü kapsayacak çözüm önerileri geliştirmelidir. Hemşeri anlayışıyla hareket etmeyip yerel düzeyde bütün sorunlara aynı şekilde yaklaşıp, yerel halka daha fazla katkı sağlamak anlayışı ile hareket etmelidir.

Özel Sektör: Özel sektör kuruluşları üzerinde en çok tartışmaların olduğu aktör rolünü üstlenmektedir. Çünkü özel sektör kuruluşları gerek ekonomik gerekse de sosyal alanda etkili olarak göründüğü için karar alma süreçlerinde de yer alması gerekir. Özellikle yerel düzeyde kararların alınmasında yerel yönetişimin gerçekleştirilmesinde söz hakkının olduğu önemli bir aktördür.

Vatandaş: Vatandaşların karar alma süreçlerine katılımı ile hem demokrasi anlayışının gelişeceği hem de daha etkili politikaların üretileceği anlayışı ile vatandaşların aktif olarak katılımı sağlanmaktadır. Yönetişimin önemli unsurlarından olan demokrasinin geliştirilmesi için halkın katılımı konusu önem arz etmektedir. Dolayısıyla vatandaşların yerel ve merkezi düzeyde karar alma süreçlerine aktif olarak katılımlarının sağlanması konusunda gerekli özendirmelerin yapılması gerekmektedir. Vatandaşların aktif olarak katılımlarının sağlanması için gerekli mekanizmaların oluşturulması ve sürecin daha açık hale getirilmesi önem taşımaktadır. Özellikle teknolojinin de gelişmesiyle beraber bu imkânlardan yararlanarak halkın katılımlarının sağlanması için gerekli mekanizmalar oluşturulmalıdır (Acar, 2017: 58).

Vatandaşların karar alma süreçlerine katılımlarının gerçekleşmesi için hem kamu kuruluşlarının hem de yerel yönetim birimlerinin açık bir yönetim yapılarının oluşturulması önemlidir. Hem merkezi hem de yerel yönetimlerin açık yapıları oluşturulduktan sonra vatandaşlar yönetime ve diğer bütün süreçlere aktif olarak katılabilecektir. Vatandaşların gerekli bilgi ve belgelere gerekli kanallar aracılığıyla ulaşabilmelerinin önü açılmalı, bu bilgiler halkın anlayacağı sade bir dil ile anlatılması gereklidir. Vatandaşların yerel düzeyde katılımlarının sağlanması için gerekli birimlerin oluşturulması önem arz etmektedir (TEPAV, 2014: 12).

5. TÜRKİYE'DE YÖNETİŞİME İHTİYAÇ DUYULMASININ NEDENLERİ

Yönetim anlayışı insanlığın ortaya çıktığı andan itibaren ortaya çıkmış ve ortaya çıkan değişikliklere ayak uydurmak için devamlı olarak kendini yenileme ihtiyacı duymaktadır. Değişen çağın değişen anlayışlarına ayak uydurmak, sorunlara daha etkili ve hızlı çözümler üretmek amacıyla yönetim sürekli kendini yenileme endişesi bulunmaktadır. Çünkü yeniliklere ayak uyduramayan, kendi içinde kapalı bir yönetimin söz konusu olan yapılar teknolojinin de gelişmesiyle artık yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Geride kalmamak, artan rekabet ortamında ayakta durabilmek için yönetimler de kendini yenileme çabası içerisine girmişlerdir. Özellikle kamu yönetimi anlayışında geleneksel yönetim anlayışı artık tartışılmakta, yeniden yapılandırma çalışmalarına önem verilmektedir. Kamu yönetiminde yeniden yapılandırma çalışmaları içerisinde yönetişim anlayışı karşımıza çıkmaktadır. İyi yönetişim ilkelerinin kabul görmesi için birtakım değişiklikler ve uygulamalar yapma yoluna gidilmiştir.

Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında 1996 yılında İstanbul'da yapılan Habitat-II Konferansı ile ilk defa yönetişim kavramından bahsedilmiş, yönetişim uygulamasına geçilmesi tavsiye edilmiş ve daha sonraki süreçlerde yönetişim ile ilgili adımlar atılmaya başlanmıştır (Kocaoğlu ve Fural, 2018: 155).

Uluslararası ortamda ortaya çıkan rekabet anlayışı ve krizler kamu yönetimlerinde değişimlerin yaşanmasına ortam oluştururken, diğer taraftan küreselleşme anlayışı ülkeleri birbirlerine daha bağımlı hale getirmiştir. İletişim teknolojisinde yaşanan değişimle birlikte geleneksel yönetim anlayışı hizmet sunumu noktasında yetersiz kalmış, vatandaşların istek ve ihtiyaçları değişmiş, demokratikleşme çabaları ivme kazanmıştır. Özellikle bu yapıların oluşturulmasında hem uluslararası kuruluşların hem de uluslarüstü kuruluşların baskıları zorlayıcı olmuştur (Balcı, 2005: 23).

Yönetim sisteminin yeniden yapılandırılmasını sağlayacak tek bir etmen ve neden bulunmamaktadır. Yönetimin yeniden yapılandırılmasını sağlayacak nedenler çeşitlidir. Bu nedenler iç ve dış nedenler olarak sıralanabilir. Dış nedenler; küreselleşmeyle birlikte kamu yönetimi üzerinde oluşan değişim, AB'ye uyum süreci, özelleştirme politikalarının varlığı ve piyasa ekonomisinin ortaya çıkması, kamu ve özel kesim anlayışındaki değişimler, halkın daha kaliteli hizmet istekleri, kişilere ve sivil toplum kuruluşlarına verilen önemin artması, Uluslararası kuruluşların baskıları, geleneksel yönetim anlayışının artık etkisiz ve yetersiz kalması, diğer ülkelerde yapılan başarılı reform çalışmalarıdır. İç nedenler olarak; 2000'li yıllarda ortaya çıkan kriz, nitelikli personele duyulan ihtiyaç, yönetimin bürokratik ve hantal yapısından dolayı etkili hizmet üretememe, vatandaşların kamuya olan güven eksikliği, kötü yönetim uygulamalarının artması, geleneksel yönetim anlayışının ihtiyaçları yeterince karşılayamaması şeklinde sıralanabilir (Yalçın, 2010: 53).

Yapılan yeniden yapılandırma çalışmaları ile bürokrasi odaklı yönetim anlayışından vatandaş odaklı, yetki ve sorumlulukların paylaşıldığı bir yönetime geçilecektir. Bu yeni anlayış, vatandaşı yönetimin odak noktasına taşımış, toplumdaki bütün aktörlerin etkili katılımlarının sağlandığı iyi yönetişim anlayışının bütün aktörler tarafından benimsenmesi gerektiği anlayışı oluşmuştur (Eryılmaz, 2008: 250). İyi yönetişim anlayışının kamu yönetiminde de uygulanması gerektiği anlayışı bazı ihtiyaç ve sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar; Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları, daha demokratik bir anlayışın hakim olması, kötü yönetim uygulamaları ve ekonomik kaynaklı sorunlar olarak sıralanabilir (Tülüceoğlu, 2016: 47).

Sanayi toplumunda bilgi toplumuna geçişle birlikte küreselleşme anlayışının etkisiyle yönetimler artık daha etkili ve verimli, daha esnek bir anlayışın egemen olduğu bir yönetim anlayışını benimsemektedir. Bu değişikliklerle birlikte yönetim hem küçülme yoluna gitmekte hem de ihtiyaçlara etkili çözümler üretmek için yerelleşme eğilimini benimsemektedir. Küreselleşme olgusu tüm dünyayı etkisi altına aldığı gibi ülkemizi de etkilemiştir. Ülkemiz bilgi toplumu olma yolunda değişikliklere gitmiştir. Yönetimde özerklik, yerelleşme, demokrasi, katılımcı, şeffaflık gibi birtakım yeni teknikleri uygulama çabası içerisine girmiştir. Yaşanan bu gelişmeler yönetim anlayışında ortaya çıkan değişikliklerle paralellik göstermektedir.

Ülkelerin sahip oldukları anayasal, sosyal, siyasi ve ekonomik kurumlarının etkinlik düzeyleri gelişmişlik düzeylerinin bir fonksiyonu olarak kabul edilir (Bal vd., 2015: 186). Bu kapsamda bir ülkede uygulanan iyi yönetişim uygulamaları ve ülkede uygulanan yönetişimin kalitesi o ülkedeki kamu kurum ya da kuruluşlarının olumlu yönde yönetilmesini sağladığı gibi ülkenin ekonomik durumunu da olumlu etkilemektedir (Coşkun vd., 2019: 220).

6. TÜRKİYE'DE İYİ YÖNETİŞİM KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN DÜZENLEMELER

Türkiye Avrupa Birliğine uyum süreci kapsamında amaçlara ulaşmak ve sunulan hizmetlerin etkinliğini sağlamak için diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak çeşitli reform çalışmaları içerisine girmiştir. Yapılan bu çalışmaların en önemli amacı kamuda iyi yönetim uygulamalarını sağlamaktır. Bu doğrultuda sunulan hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi, hesap verme sorumluluğunun bulunduğu, daha açık ve şeffaf bir yönetim anlayışını kapsayan yeniden yapılanma çalışmaları yapılmaktadır (T.C. Maliye Bakanlığı, 2003: 132). Kamu yönetiminde iyi yönetişimin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan düzenlemeler; Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı,

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, Kamu Denetçiliği Kurumu, E-Devlet Uygulamaları gibi bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler eskiden beri uygulanmakta olan geleneksel yönetim anlayışının eksiklerini gidererek daha kaliteli, katılımcı, hesap verebilir, açıklık ilkesinin uygulanması için bir ortam oluşturmuştur.

6. 1. 5227 Sayılı Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı

Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı'nın amacı, en başta kamu görevlerinin hedefleri ve gerçekleştirilecek ilkelerinin ortaya konularak, merkezi yönetim ile yerel yönetim birimlerinde gerçekleştirilecek olan düzenlemeler için hukuki olarak bir alt yapı oluşturulacak, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı gereğince merkezi yönetimin görev ve sorumlulukları net bir şekilde belirlenerek, sayılmayan diğer bütün görev ve sorumlulukların yerel yönetim birimlerine bırakılmasını sağlamaktır. Yapılacak olan bu düzenleme ile merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasındaki işbölümü netlik kazanacaktır (Dinçer ve Yılmaz, 2003: 139).

Yapılan bu yetki paylaşımı ile gerek merkezi yönetimler gerekse de yerel yönetimler verilen sorumluluklarını yerine getirebilmek için mevcut bulunan yapısını yeniden düzenlemekle karşı karşıya kalacaklardır. Bu tasarı ile, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, insan haklarına dayalı ve sonuç odaklı anlayışının yerleşmesi esas alınacaktır. Yine bu tasarı, bilgi edinme hakkı, e-devlet, stratejik yönetim, yerel ombudsmanlık gibi düzenlemelerini içermesi dolayısı ile bir yönetişim kanunu olarak kabul edilebilir (DPT, 2007: 16).

Çağdaş kamu yönetimi anlayışının gerçekleşmesi için önemli ilkelere dikkat çeken tasarı kanunlaşamamıştır. Fakat bundan sonra yapılacak düzenlemeler için bir yol haritası olmuştur. Bu tasarıda dikkat çekilen ilkeler daha sonra yapılan düzenlemelerde kabul edilmiştir.

6. 2. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

5018 sayılı kanundan önce 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu uygulanmıştır. Bu kanun ile kamu mali yönetimi ve kontrolü yapılmıştır (www.mevzuat.adalet.gov.tr, 20.05.2019). 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile sadece kanunda belirtilen kurallara uygunluğa önem verilmiş, gerçekleştirilen hizmetlerin etkinlik ya da verimlilikleri önemsenmemiştir. Uzun bir süre yürürlükte kalan 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu uygulamadan kaldırılmıştır. Daha sonrasında 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kabul edilmiştir.

5018 sayılı kanun yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde hareket etmiş bu özelliği gerek ilke ve kuralları gerekse de vurgu yaptığı konular bakımından eski 1050 sayılı kanundan ayırmaktadır. Eski 1050 sayılı kanun geleneksel kamu yönetimi anlayışına göre hareket etmiştir. Eski 1050 sayılı kanunda devletin sahip olduğu mal varlıklarını, bu mal varlıklarının hesaplarının nasıl yapılacağını, bütçeyi tanımlamış, devletin ne gibi masrafları olduğu gibi birtakım genel kurallar vurgulanmıştır. Yeni kanunda yeni kamu yönetimi kapsamında kaynakların etkili ve verimli kullanılması için gerekli olan performans denetimi, stratejik planlama, mali saydamlık, hesap verebilirlik gibi argümanlar üzerinde durmuştur (Al, 2007: 3).

Kabul edilen 5018 sayılı kanuna göre kamu kaynaklarının etkili kullanılması için gerekli olan ilkelerin iyi yönetişim ilkeleriyle benzeştiği görülmektedir. Bu ilkeler; mali saydamlık, hesap verme sorumluluğu, stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme olarak sıralanabilir (www.mevzuat.gov.tr, 20.05.2019):

Mali saydamlık: Bu ilke kamu kaynaklarının rasyonel kullanımını sağlamak amacıyla denetimin gerçekleştirilmesi suretiyle kamuoyuna zamanında bilgi verilmesi gerektiğini ifade edilmektedir. Bu noktadan hareketle, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde belirtilmesi gerektiği, hükümet politikaları, kalkınma ve yıllık programlar hazırlanmalı, stratejik planların hazırlanması, gerekli organlar tarafından görüşüldükten sonra uygulanması, uygulanma sonuçlarının açık olması ve kamuoyu tarafından paylaşılması, genel yönetim kapsamında kamu kurumları tarafından hazırlanan teşviklerin ve yapılan ödemelerin belirli aralıklarla kamuoyu tarafından paylaşılması, kamu hesaplarının genel kabul görmüş muhasebe sistemine uygun olarak muhasebelerinin tutulması gerektiği vurgulanmıştır.

Malî saydamlık ilkesinin sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve uygulanmasından kamu kurumları sorumludur ve bu hususlar Maliye Bakanlığı tarafından denetlenmektedir (md.7).

Hesap verme sorumluluğu: Bütün kamu kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması konusunda sorumlu olanlar, bu kaynakların etkili, verimli ve hukuka uygun şekilde elde edilip kullanılması, muhasebe kaydının tutulması, raporlanması ve bu kaynakların kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasında sorumlu olmakta ve gerekli mercilere hesap verme sorumluluklarının bulunduğu ifade edilmektedir (md.8).

Stratejik planlama ve Performans esaslı bütçeleme: Kamu kurumlarının, katılımcı yönetim anlayışını kabul etmekle birlikte, hazırladıkları planlar, programlar kapsamında misyon ve vizyon, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler belirlemektedir. Performanslarını önceden hazırlanmış göstergelere göre ölçerek, izleme ve değerlendirme sürecini yapmak amacıyla stratejik plan hazırlamak zorunda oldukları vurgulanmıştır (md.9).

Kabul edilen 5018 sayılı kanunun getirdiği başka bir yenilik performansa dayalı bütçeleme sisteminin getirilmesidir. Bu sistem ile kamu kurumlarının kamu kaynaklarını kullanırken sayısal ve istatistiksel olarak başarılarının sayısal olarak rakamlarla ifade edilmesini sağlamaktadır (Köseoğlu, 2007: 320).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunun kabul edilmesi ile yönetim anlayışında daha kaliteli ve daha verimli bir anlayışın bir arayışı içerisinde olunduğu görülmektedir. Bu kanun ile denetim sistemine yeni ilkeler getirilmiştir. Eski denetim sistemindeki kurallara uygunluğun denetlenmesi ve kurallara uyulmadığı durumlarda ceza sisteminin uygulanması anlayışı terk edilerek, mali saydamlık, hesap verme sorumluluğu ve stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme sisteminin kabul edilmesi ile yeni denetim sistemi anlayışı kabul edilmiştir. Bu anlayışa göre sadece olumsuzluk durumunda cezalandırmak değil, hizmetlerin daha etkili ve verimli sunulması için nelerin yapılması gerektiği, yanlış olan düzenlemelerin görülerek, dersler çıkarılarak gerekli düzeltmelerin yapılarak daha başarılı bir denetim anlayışının uygulanması amaçlanmıştır. Bu denetim bir cezalandırma değil kurumlar için yol gösterici özellik taşımaktadır.

6. 3. 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu

Türkiye'de 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu 2003 yılında kabul edilmiştir (www.mevzuat.adalet.gov.tr, 16.04.2010). Bu kanunun amacı kanunun birinci maddesinde, demokratik ve şeffaf bir yönetim anlayışının gerçekleşmesi için vatandaşların eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkesi gereğince bilgi edinmelerine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak olduğu ifade edilmiştir (md.1).

Ülkemizde uygulama alanı bulan bilgi edinme hakkı ile kamu kurumlarının ya da kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşlarının görev ve sorumlulukları gereğince sahip oldukları bilgi ve belgeleri vatandaşların talepleri doğrultusunda paylaşmak zorunluluğu getirilmiştir (Çolak, 2005: 39).

Bilgi edinme hakkı dar anlamıyla vatandaşa devletin elindeki her türlü bilgi ve belgelere ulaşması hakkı olarak ifade edilirken, daha geniş anlamda ise, ülkede yaşayan herkesin hiçbir müdahale ile karşılaşmadan kendi seçimleri çerçevesinde her türlü bilgiye ulaşmalarını, kamuoyunu ilgilendiren her türlü bilgi ve belgelere ulaşabilmelerini tanımlamaktadır (Soykan, 2007: 65).

6. 4. 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun

Kalkınma Ajanslarının ülkemizde literatürlere konu olması ve kurulması konusu çok daha yakın zamana dayanmakta ancak kalkınma ajanslarının ilk uygulamaları 1930'lu yıllara dayanmaktadır. Kalınma ajansları ilk defa ABD'de kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bölgesel kalkınma konusunun gündeme gelmesi ve AB tarafından da kabul edilmesinden sonra Avrupa'da da kalkınma ajansları kurulmaya başlanmıştır (Can, 2008: 12).

Ülkemizde 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun 2006 yılında kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile bölgesel kalkınmanın sağlanması için uygulanacak olan program ve politikaların temel araçları olan Kalkınma Ajansları netlik kazanmıştır (Özdinç, 2007: 76).

Bu kanunun amacı birinci maddesinde belirtildiği gibi kamu kurumları, özel kurumlar ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini sağlamak,kaynakların yerinde kullanılarak daha etkili ve verimli kullanılmasını sağlamak, ulusal kalkınma programlarında belirtilen politikalara uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi sağlamak, sürdürülebilirliğini gerçekleştirmek, bölgeler arası gelişmişlik farklarını en aza indirerek, kalkınma ajanslarının kuruluş, esas ve yetkilerini belirlemek olduğu amaçlanmıştır (www.tbmm.gov.tr, 16.04.2019).

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 21. Maddesi mali saydamlık ve hesap verme sorumluluğuna yer vermiştir. Buna göre, Ajansların finansal kaynakların elde edilmesi ve kullanılması konusunu kamuoyu ile paylaşması gerekmektedir. Yine Ajansların mali kaynaklarının elde edilmesi, kullanılması ve denetimlerinin sağlanması konusunda görevli olan kişiler, mevcut kaynakların etkili kullanılması, muhasebe kaydının tutulması, denetlenmesi, raporlanması ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması konusunda sorumludur (www.tbmm.gov.tr, 16.04.2019).

Bölge kalkınma ajansları hem bir yerel yönetişim modeli olarak kabul edilebileceği gibi hem de kamu kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliği güçlendirerek yerel değerlerin vurgulandığı hem de kaynakların etkin kullanımının sağlanarak etkinliğin, şeffaflığın ve hesap verebilirliğin amaçlandığı ekonomik yönetişim modeli olarak kabul edilebilir (Tezcan, 2007: 312).

6. 5. Kamu Denetçiliği Kurumu

Kamu yönetimi yargı denetimi, idari denetim, kurumsal denetim, parlamento denetimi, kamuoyu denetimi ve kamu denetçiliği (ombudsman denetimi) olarak çeşitli şekil ve usullerle denetlenmektedir. (Özden, 2005: 13). Kamu denetçiliği (ombudsmanlık) kurumu 2012 yılında kabul edilen 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ile ülkemizde kurulmuştur.

Kamu denetçiliği kurumunun gerek özellikleri gerekse de sahip olduğu yetkiler ve statüleri bakımından ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Genel olarak özellikleri; hukuki denetim yöntemlerinden farklı bir denetim şeklidir. Yasama organı tarafından atanmakta fakat yasama organına karşı sorumluğu çok sınırlıdır, tarafsızdır. Vatandaşları yönetimin keyfi uygulamalarına karşı korumaktadır. Kamu denetçilerinin kamu kurumlarının bilgi ve belgelerine sınırsız ulaşma hakkı vardır. Bu yüzden kamu denetçilerinin alanında uzman kişilerden seçilmesi gerekir (Özden, 2005: 28-29).

6. 6. E-Devlet Uygulamaları

Teknolojinin hızla gelişip yayılması ve iletişim imkanlarında sağlanan kolaylıklar sayesinde e-devlet uygulamaları hemen hemen bütün kamu kurumları tarafından uygulanmaktadır. E-devlet uygulamaları sayesinde vatandaşlar hiçbir kuruma gitmeden kamu kurumları ile olan işlerini internet aracılığı ile evlerinde gerçekleştirmektedir. Böylece hem daha az kaynak harcanmış olmakta hem de daha az zaman kaybı yaşanmaktadır. Bu uygulama aynı zamanda vatandaşların açık yönetim ilkesi gereğince istedikleri zaman istedikleri kurumdan istedikleri bilgi ve belgelere ulaşabilmektedirler. Bu yüzden e-devlet uygulamaları daha şeffaf bir yönetimi sağladığı için kapalı kapılar ardında yapılan işler devrini artık geride bırakmaktadır.

E-devlet uygulamasının altında yatan ana neden karşılıklı yönetmek anlamına gelen yönetişim anlayışından kaynaklanmaktadır. Geleneksel devlet anlayışındaki talep eden ve yöneten devlet anlayışı yerine e-devlet uygulamaları ile birlikte yönetilen ve vatandaşların da gerekirse talep edebilecekleri bir yapıya ulaşılmaktadır. Bu kapsamda e-devlet uygulamalarının geleneksel yönetim anlayışına karşı ortaya çıktığı söylenebilir (İnce, 2001: 69-70).

7. DÜNYA BANKASI'NIN YÖNETİŞİM GÖSTERGELERİ DOĞRULTUSUNDA TÜRKİYE'NİN İYİ YÖNETİŞİM PERFORMANSI

Dünya Bankası tarafından hazırlanan bu göstergeler 212 ülke ve bölgeyi ölçmeyi kapsayan bir araştırma projesi olarak kabul edilir. Bu toplam göstergeler yönetişimin çeşitli boyutlarını ölçen 33 farklı kaynak tarafından sağlanan 35 veri kaynağından oluşan boyutları ölçen değişkenlerden oluşmaktadır (Kaufman vd., 2009: 2).

Bir ülkede hükümetin politikalarını, kararlarını alırken, uygularken izlediği süreçleri, vatandaşlara ne ölçüde değer verdiğini, kurumların aralarında izledikleri ekonomik ve sosyal etkileşimi ortaya koyması açısından ortaya konan yönetişim göstergeleri önem arz etmektedir. Yönetişim geniş anlamda, ülkede hükümetlerin politikaların formüle edilmesi ve uygulanması aşamasında hangi süreçleri izlediğini ortaya koymak için yapılan ölçümler yönetişimin boyutlarını ifade etmektedir (Kaufman vd., 2009: 5).

Dünya Bankası bu noktadan hareketle ülkelerin yönetişim kalitelerini ortaya koymak için altı gösterge başlığı altında ülkelerin yönetişim performansını ölçmek için 1996 yılından bu yana ölçümler yapmaktadır.

Grafik 1: Türkiye'de Katılımcılık ve Hesap Verilebilirlik Göstergesi (1996-2018)

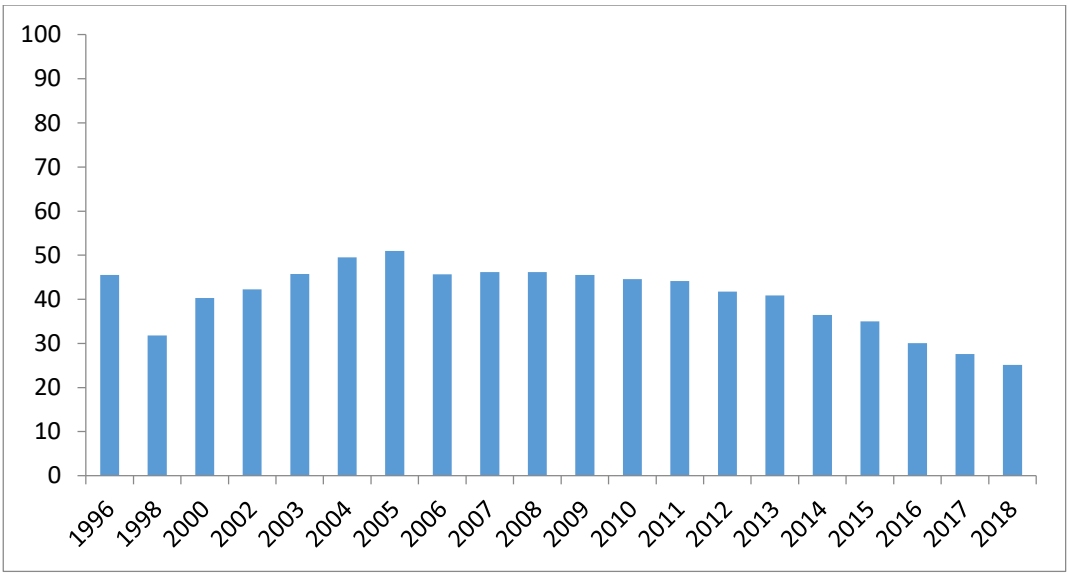

Dünya Bankası katılımcılık ve hesap verebilirlik göstergesini; ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, özgür medya, ülke vatandaşlarının ne ölçüde hükümet seçimlerine katıldığı gibi kendi içinde alt boyutlara ayırmıştır (Kaufman vd., 2009: 6).

Türkiye'de "Katılımcılık ve Hesap Verebilirlik" göstergesinde 1996 yılında %45,5 iken 1998 yılında %31,84 olarak bir düşüş yaşanmıştır. Fakat daha sonraki yıllarda 2000 yılından 2006 yılına kadar artış görülmektedir. Bu artışın yaşanmasının altında 2000 yıllarında kamu yönetiminde yapılan yeniden yapılandırma çalışmaları etkili olmuştur. Yeniden yapılanma çerçevesinde kurumlar stratejik planlama hazırlamakla yükümlü kılınmıştır. Ayrıca performans göstergelerinin oluşturulması ve yayınlanması yükümlülüğü getirilmiştir. 2004 yılında demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olarak Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kabul edilmiştir. Yine aynı tarihte Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu kabul edilmiştir. Daha sonraki yıllarda bir düşüş yaşanmıştır.

Grafik 2: Türkiye'de Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu Göstergesi (1996- 2018)

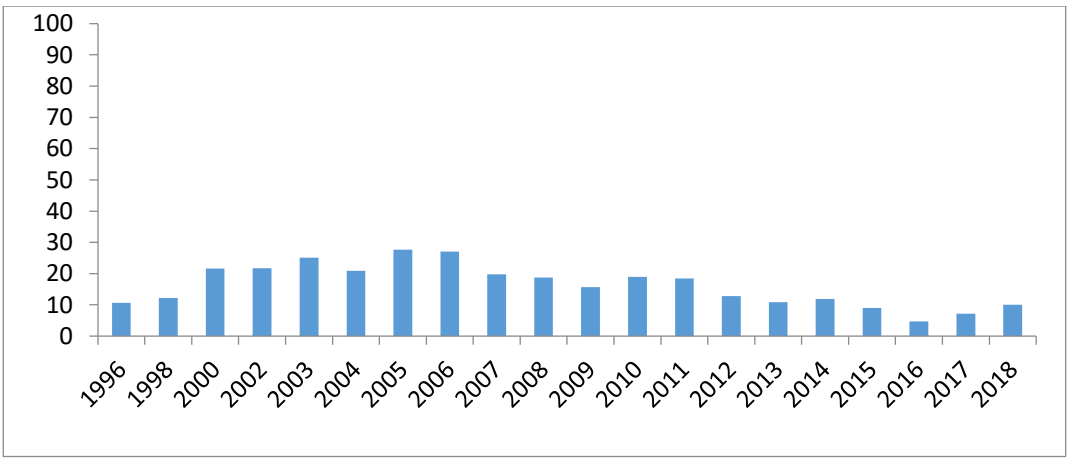

Kaynak: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.

"Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" göstergesi hükümetin istikrarsızlaştırılması ve düşürülmesi olasılığını içeren siyasi güdümlü şiddetler dahil, anayasaya aykırı veya şiddet içeren araçları ve terörizmi kapsamaktadır. Grafik 2'de Türkiye'nin "Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" göstergesi yıllara göre gösterilmiştir. Buna göre "Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" göstergesi sürekli olarak dalgalanmalar yaşandığını göstermektedir. 2005 ve 2006 yıllarında yükselmeler yaşansa da sürekli azalan değerlere doğru hala da etkisini sürdürmektedir. Diğer göstergeler dikkate alındığında Türkiye'de en fazla düşüşlerin ve dalgalanmaların olduğu gösterge olarak kabul edilebilir.

Grafik 3: Devlet Etkinliği Göstergesi (1996-2018)

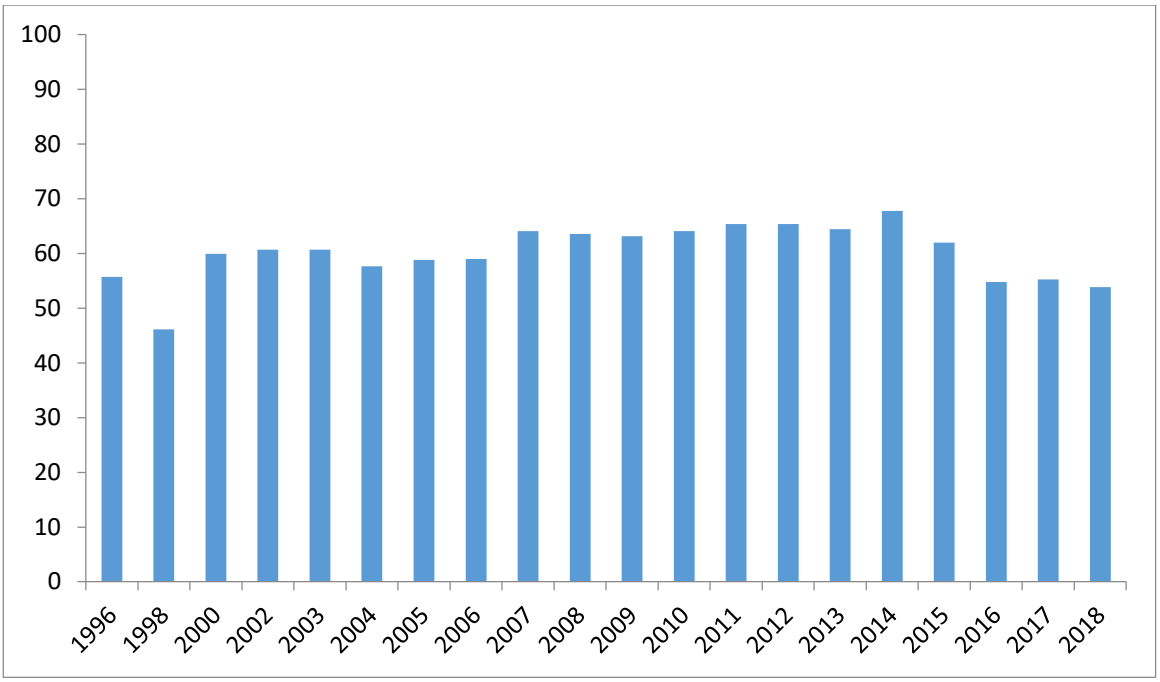

Kaynak: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.

"Devlet Etkinliği" göstergesi kamu kalitesini artırmak algısını sağlamak hizmetleri, kamu hizmetlerinin kalitesi ve bağımsızlık dereceleri, siyasi baskılar, politika oluşturma ve uygulama kalitesi ve hükümetin bu tür politikalara bağlılığının güvenirlik derecesini kapsamaktadır. Grafik 3'te "Devlet Etkinliği" göstergesinde 1998 yılında bir düşüş yaşanmış olsa da genel olarak olumlu bir tablo görünmektedir. Çok fazla dalgalanmaların ve düşüşlerin yaşanmadığı görülmektedir. 2016 yılından günümüze kadar hafif oranda düşüşler yaşanmıştır.

Grafik 4: Düzenleyicilik Kalitesi Göstergesi (1996-2018)

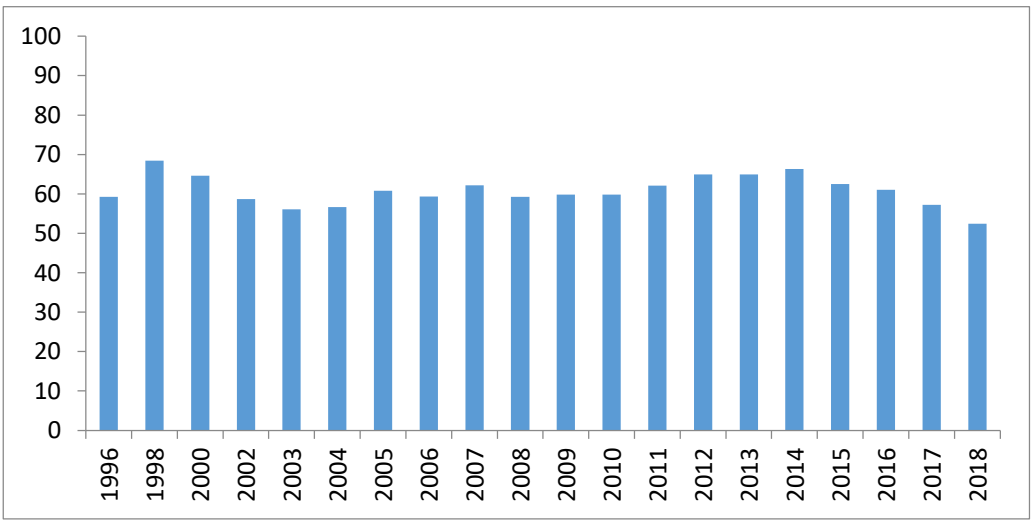

Kaynak: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.

"Düzenleyicilik Kalitesi" göstergesi devletin kaliteli politikalar oluşturmasını ve uygulanmasını sağlaması için düzenlemeler oluşturulmasını, özel sektörün gelişmesini sağlamayı kapsamaktadır. Grafik 4'te genel olarak dalgalı bir performans göze çarpmaktadır. Genel olarak 2004 yılından sonra artan yönde bir performans göstermiştir. Bu olumlu ortamın oluşmasında yapılan yeni uygulama ve düzenlemelerin etkisi görülmüştür. Özellikle kurumlarda performans denetiminin uygulanmaya başlanması ve Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun kabul edilmesiyle bir performans artışı yaşanmıştır.

Grafik 5: Hukuk Kurallarının Üstünlüğü Göstergesi (1996-2018)

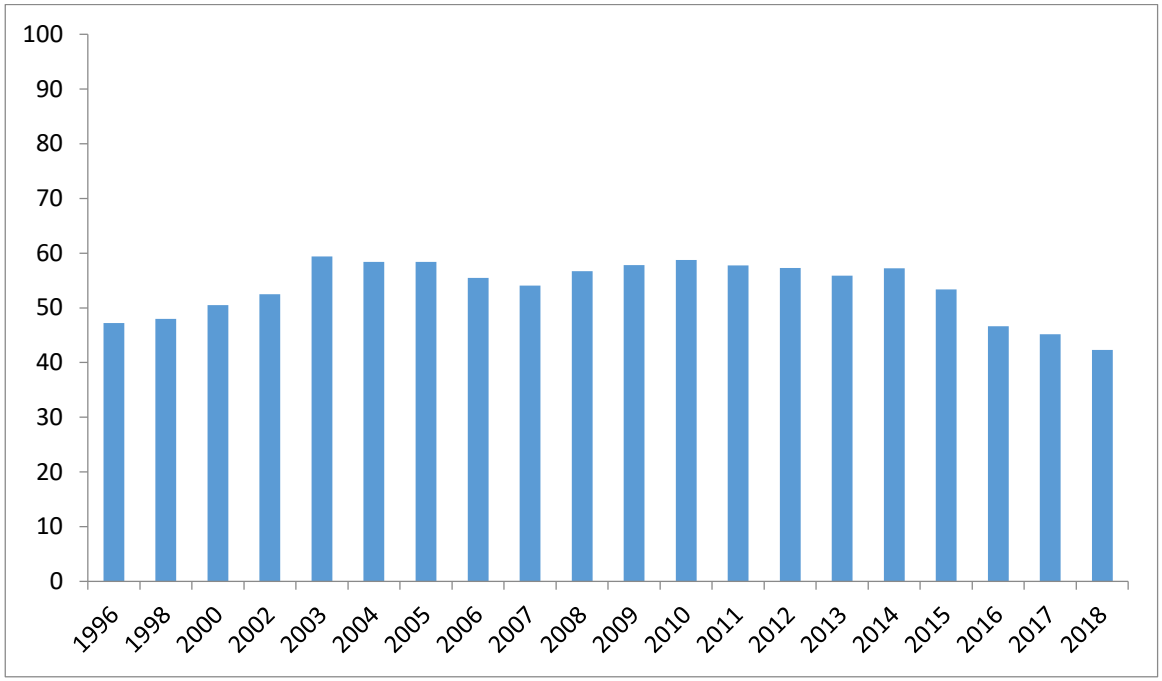

Kaynak: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.

"Hukuk Kurallarının Üstünlüğü" göstergesi toplumun kurallara uyma kapasitesi, sözleşme yaptırımı, mülkiyet hakları, polis ve mahkemelerin yanı sıra suç ve şiddet olasılığını içermektedir. Grafik 5'te "Hukuk Kurallarının Üstünlüğü" göstergesine ait verilere yer verilmiştir. 1996 yılından 2003 yılına kadar verilerde az da olsa bir yükselme görülmüştür. Ancak 2003 yılından sonra gözle görülür oranda bir yükseliş yaşanmıştır. 2014 yılından günümüze kadar performansta düşüşlerin yaşandığı görülmektedir.

Grafik 6: Yolsuzluğun Kontrolü Göstergesi (1996-2018)

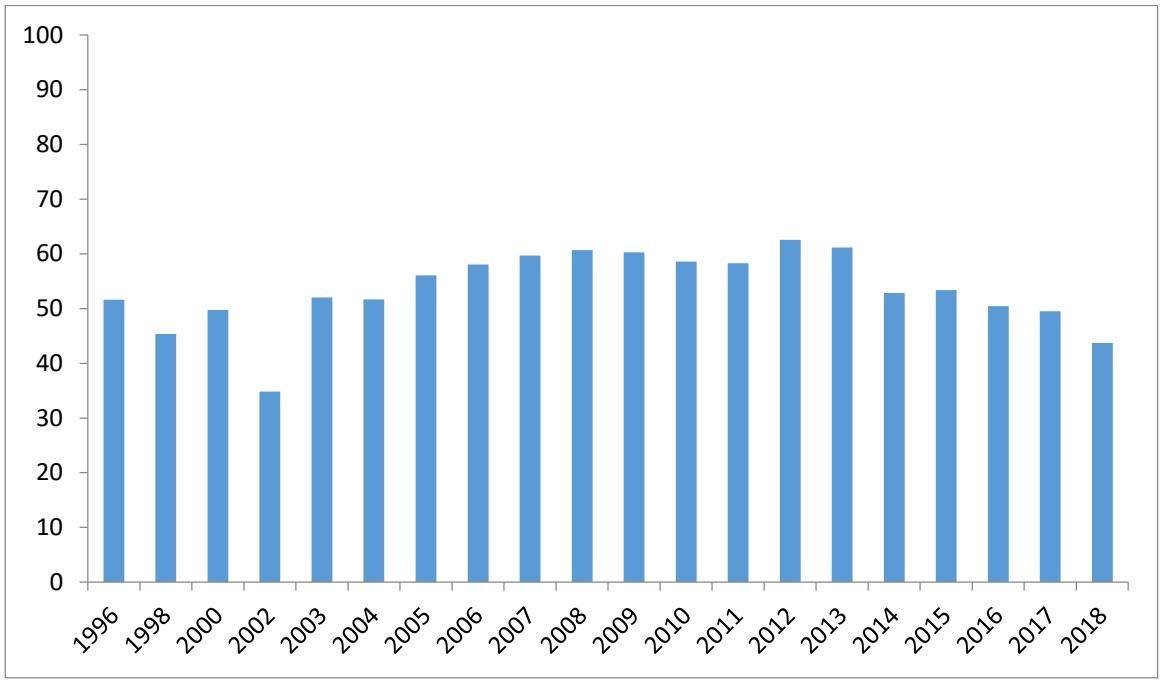

Kaynak: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.

"Yolsuzluğun Kontrolü" göstergesi özel kazanç sağlamak için hangi ölçüde güç harcandığının ortaya konması, büyük ve küçük yolsuzluk halleri, devletin seçkinler ve özel çıkarlar tarafından ele geçirilmesini içermektedir. Grafik 6'da "Yolsuzluğun Kontrolü" göstergesine ait veriler yer almıştır. 1996 ve 2002 yıllarında gözle görünür oranda performansta düşüşler yaşanmıştır. Ancak 2004 yılından sonra performansta artışlar görülmeye başlanmıştır. Bu artışların görülmesinde o dönemde Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde yapılan düzenlemeler ve atılan adımlar sayesinde yolsuzluk konusunda olumlu gelişmeler olmuştur. Fakat 2013 yılından günümüze kadar gelen sürede tekrardan düşüşler yaşanmaya başlamıştır.

Bütün bu veriler dikkate alındığında Türkiye'nin iyi yönetişim performansının ayrı bir grafikte gösterilmesi yararlı olacaktır.

Grafik 7: Türkiye'de İyi Yönetişim Göstergesi (1996-2018)

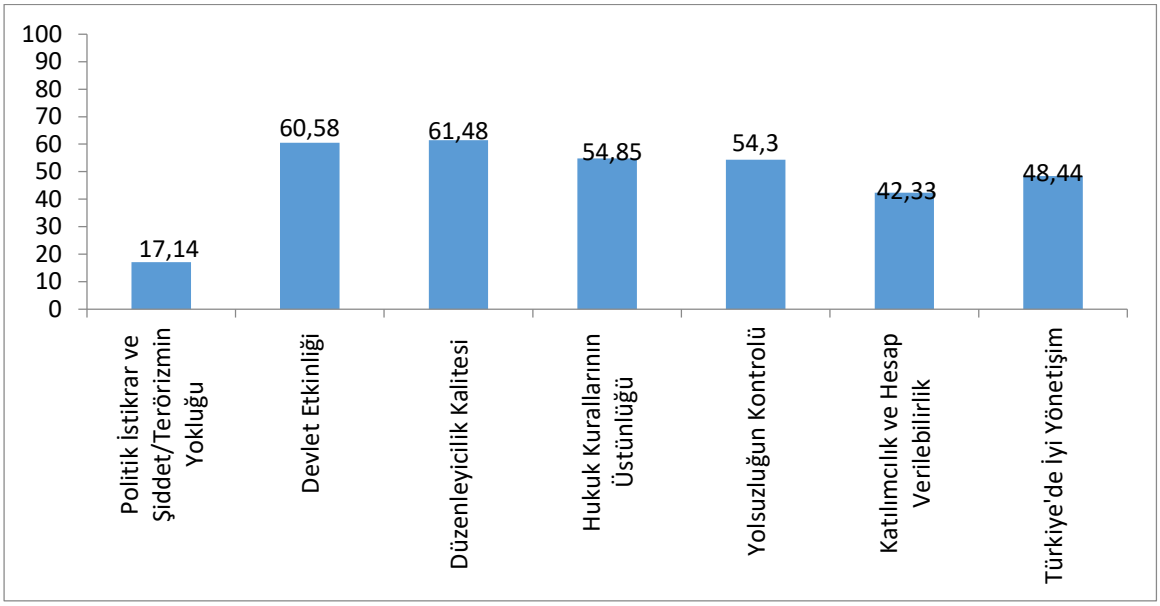

Kaynak: http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.

Grafik 7 Türkiye'de İyi Yönetişim göstergesine ait verileri göstermektedir. Türkiye'nin iyi yönetişim performansı % 48,44 olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre en düşük performans % 17, 14 ile Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu göstergesi olarak gerçekleşmiştir. En yüksek değerin ise, % 61,48 ile Düzenleyicilik Kalitesi olmuştur. Bunu daha sonra % 60,58 ile Devlet Etkinliği, % 54, 85 ile Hukuk Kurallarının Üstünlüğü, % 54, 3 ile Yolsuzluğun Kontrolü ve son olarak % 42,33 ile Katılımcılık ve Hesap Verebilirlik göstergesi olmuştur.

Dünya Bankası tarafından hazırlanan bu göstergelere göre oluşturulmuş grafik 7'de görüldüğü üzere Türkiye'nin en olumsuz performansı "Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" göstergesi olmuştur. "Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" göstergesindeki hem değerlerin düşük olması hem de diğer göstergelere göre dalgalanmaların fazla olması en çok sorunların bu alanda yaşandığını göstermektedir. Diğer göstergeler daha çok 2003 yılından sonra performansta bir yükselişe geçildiği görülmektedir. Bunda Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılandırma Çalışmalarının etkisinin sonucunda olumlu gelişmeler yaşandığı görülmüştür.

8. SONUÇ

Yönetim olgusu kurumlar için hayati önem taşıyan konular arasındadır. İnsanlar bir araya yaşamaya başladıklarından itibaren hep bir yönetim arayışı içerisine girmişlerdir. Birlikte yaşamanın zorluğu ve ihtiyaçların karşılanması için hep daha iyi bir yönetim için çaba harcanmıştır. Zaman içerisinde çok farklı yönetim anlayışları ortaya çıkmıştır. 1980'li yıllarla birlikte geleneksel kamu yönetimi anlayışı eleştirilmeye başlanmıştır. Geleneksel kamu yönetiminin zamanın sorunlarına cevap verememesi, kurallara sıkı sıkıya bağlı olması, hiyerarşiye çok fazla önem vermesi, bürokrasinin işleri geciktirmesi sebeplerinden dolayı bu anlayıştan vazgeçilmeye başlanmıştır. Burada yeni kamu yönetimi anlayışı gündeme gelmiştir. Yeni yapı daha esnek, katılıma önem veren, hiyerarşinin azaltıldığı bir yapılanmayı esas almıştır. Böylece daha etkili ve daha kaliteli hizmet sunumunun önü açılmıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışının bir yansıması da yönetişim kavramıdır.

Yönetişim kavramı karar alma süreçlerine devlet, vatandaş ve sivil toplum üçlüsünü eklemektedir. Yönetişim kavramı ilk defa Dünya Bankası tarafından ortaya atılmıştır. Gelişememiş ülkelerin yönetim konusunda yaşadıkları sorunlara bir çözüm önerisi olarak ortaya çıkmıştır. Hazırlanan yapısal uyum politikalarında iyi yönetişim ilkelerinin uygulanması ile ülkeler arasındaki değerlendirmelerin daha sağlıklı yapılacağını kabul edilmiştir. Yönetişimin amacı, vatandaşların daha adaletli ve daha demokratik bir ortama kavuşmasıdır.

İyi bir yönetimin gerçekleşmesi ancak çalışanların görevlerini bürokrasiye takılmadan etkili ve verimli bir şekilde yerine getirdikleri, herkesin yaptıkları her türlü eylem ve işlemlerinde hesap verebildikleri, her kesimdeki insanların hukukun ilkelerine saygılı oldukları ve hukuk kuralları doğrultusunda görevlerini yaptıkları, katılımcı bir yapının varlığı sayesinde olacağına inanılmaktadır.

Yönetişim aslında bir kültürdür. Bir yönetim sanatıdır. İyi yönetişim ilkelerinin bütün ülkeler için aynı sonucu vereceği düşünülemez. Çünkü ülkelerin sahip oldukları siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri farklı olduğundan değişiklik gösterecektir. Önemli olan ülkelerin kendi koşullarına ve yapılarına uygun olan ilkelerin başarılı bir şekilde uygulanmasının sağlanmasıdır.

Dünya Bankası tarafından açıklanan yönetişim göstergelerine göre Türkiye "Politik İstikrar ve Şiddet/Terörizmin Yokluğu" göstergesinde diğer göstergelere göre olumsuz bir tablo görünmektedir. Değerler düşük düzeyde ve dalgalanmalar görülmektedir. Ülkemizde politik istikrar konusunda birtakım sıkıntıların olduğu ortaya çıkmaktadır. Yine Dünya Bankası tarafından açıklanan göstergelerde Düzenleyicilik Kalitesi göstergesi en yüksek değeri almıştır. Bunda ülkemizde Avrupa Birliği'ne üyelik konusunda ve kamu yönetimde yönetimi iyileştirme çabaları sonucunda getirilen yeni düzenlemelerin etkisinin olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Acar, M. (2017). Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişimin Önemi ve Ülkemizde Oluşturulan Yönetişim Mekanizmaları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Akal, Z.(1998). İşletmelerde Ölçüm ve Denetim, MPM Yayınları, No: 473, Ankara.

Al, H. (2007). "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve Türk Kamu Yönetimde Yeni Denetim Yaklaşımları", Kamu Yönetimi Yazıları, Ed., Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Aliefendioğlu, Y. (2001). "Hukuk- Hukukun Üstünlüğü- Hukuk Devleti", Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 2 http://www.ankarabarosu.org.tr/Siteler/1944-2006/, 25.04.2019.

Argüden, Y. (2006). "Toplumsal Huzur ve Refah İçin İyi Yönetişim", İyi Yönetişim Bülten, Sayı: 1, TESEV Yayınları.

Arslaner, Hakan. & Karaca, Yakup. (2017). Türkiye Kamu Yönetiminde Yönetişim Algısı: Aydın İli Vergi Dairelerinde Bir Uygulama, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 4, S. 128-151.

Ayhan, E. & Önder, M. (2017). Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Bir Kapı, Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 3(2), 19-48.

Bal, H., Algan, N. & Özdemir, P. (2015). Yeni Kurumsalcı Perspektifte Çevresel Yönetişim ve Kurumsal Çerçevenin Önemi, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 16 (2), 179-191.

Balcı, A. (2003). "Kamu Yönetiminde 'Hesap Verebilirlik Anlayışı", Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Ankara.

Balcı, A. (2005). "Türkiye-AB İlişkileri Perspektifinden Kamu Yönetimi Sisteminin Yeniden Yapılandırılması", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 38, Sayı: 4, Aralık.

Belediye Kanunu, http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html, 29.04.2019.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1303.html, 29.04.2019.

Başaran, K. (2016). Yönetişim Yaklaşımı ve Yerel Yönetimler Üzerinde Uygulanabilirliği: Amasya Belediyesi Örneği, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.

Biricikoğlu, H. & Gülener, S. (2008). "Hesap Verebilirlik Anlayışındaki Değişim ve Türk Kamu Yönetimi", Türk İdare Dergisi, Yıl: 80, Sayı: 459.

Can, E. (2008). "Kalkınma Ajansları ve Yerel Ekonomik Kalkınma Faaliyetleri", Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, Sayı: 2 Cilt: 13.

Canıkalp, E. & Ünlükaplan, İ. (2015). Yönetişim Kalitesi ve Yönetişimin Ölçülebilirliği, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi Cilt:19. Sayı:1, ss.81-100.

Coşkun, S. (2008). "Kamu Yönetiminde Yönetişim Yaklaşımı", Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Ed., Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk, Bayram Coşkun, Seçkin Yay., Ankara.

Coşkun, B., Süslü, B., & Pank, Ç. (2019), Türkiye İçin İyi Yönetişim ve Toplumsal Refah İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Ocak 2019 Cilt: 33 Sayı: 1.

Çolak N. İ. (2005). "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Sınırlama Ölçütleri", E-Akademi Yayınları, Mayıs.

Demirel, D. (2010). Yönetişimde Yeni Bir Boyut: E-Yönetişim, Türk İdare Dergisi, Sayı: 466, Mart.

Dinçer, Ö. & Yılmaz, Cevdet Y. (2003). Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim, T.C. Başbakanlık, Ankara.

DPT. (2007). Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Emrealp, S. (2005). Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı, IULA EMME Yayını, İstanbul.

Eryılmaz, B. (2008). Bürokrasi ve Siyaset, Alfa Yayınları, İstanbul.

Eryılmaz, B. (2009). Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, Ankara.

Güler, B. A. (2005). Devlette Reform Yazıları, Paragraf Yayınevi, Ankara.

Gündoğan, E. (2010). "Yönetişim: Kavram, Kuram ve Boyutları", Yönetişim, Ed., M.Akif Çukurçayır, H.Tuğba Eroğlu, Hülya Eksi Uğuz, Çizgi Kitabevi, Konya.

Güney, T. (2015). Yönetişim ve Sürdürülebilir Kalkınma: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Veri Analizi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 2.

İnce, N.M. (2001). Elektronik Devlet: Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Yeni İmkanlar, DPT.

İzci, F. & Sarıtürk, M. (2017). Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı: İyi Yönetişim ve Temel Bileşeni Olarak Hesap Verebilirlik, Vol: 3, Issue: 13.

Karabacak, H. (2003). "Hukukun Üstünlüğü ve iyi Yönetişim" İyi Yönetişimin Temel Unsurları İçinde T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara.

Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5449.html, 16.05.2019.

Kalkınma Ajanslarının Kurulusu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun Gerekçesi, http://www.dpt.gov.tr/bgyu/kalkinmaajans/Genel_Gerekce.pdf, 18.05.2019.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5018&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch, 25.04.2019.

Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısının Genel Gerekçesi, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss349m.htm, 28.05.2019.

Kaufman, D., Kraay, A. & Mastruzzi M. (2009). Governance Matters VIII Aggregate and Individual Governance Indicators 1996–2008, World Bank Policy Research Working Paper, No: 4978.

Kesim, E. (2005). "Bir Etik Davranış İlkesi Olarak Hesap Verebilirlik (Hesap Verme Sorumluluğu)", Siyaset ve Yönetimde Etik Sempozyumu, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Kocaoğlu, M. & Fural. M. (2018). Yerel Yönetimlerde Yönetişim Uygulamaları: Serik Belediyeleri Örneği, Asia Minor Studies, Cilt: 6, Sayı: AGP Özel Sayısı, Ekim.

Kösekahya, G. (2003). "Katılımcılık ve İyi Yönetişim", İyi Yönetişimin Temel Unsurları, T.C. Maliye Bakanlığı, Ayrıntı Basım Evi.

Köseoğlu, Ö. (2007). "Türk Kamu Yönetiminde Değişen Denetim Anlayışı ve Performans Denetimi", Kamu Yönetimi Yazıları, Ed., Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Sen, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Özden, K. (2005). Ombudsman: Yeni Yönetim Anlayışı İçin Bir Model, İstanbul.

Özdinç, H. K. (2007). "Bölgesel Politikaların Dönüşümü: Türkiye'de Kalkınma Ajansları", Kamu Yönetimi Forumu KAYFOR IV Kuramdan Uygulamaya (Yönetim ve Reform), Ed., Atilla Göktürk, Mahmut Özfidaner, Güler Ünlü, Muğla Üniversitesi, Muğla.

Polat, N. (2003). "Saydamlık, Hesap Verme Sorumluluğu ve Denetimin Etkinliği", Sayıştay Dergisi, sayı:49.

Samsun, N. (2003). "Hesap verebilirlik ve İyi Yönetişim", İyi Yönetişimin Temel Unsurları, T.C. Maliye Bakanlığı, Ayrıntı Basım Evi.

Soylu, H. (2003). "Etkinlik ve İyi Yönetişim", İyi Yönetişimin Temel Unsurları, T.C. Maliye Bakanlığı, Ayrıntı Basım Evi.

Soykan, C., (2007). "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı", AÜHF Dergisi, 56(2).

T.C. Maliye Bakanlığı. (2003). İyi Yönetişimin Temel Unsurları, Ayrıntı Basım Evi.

Tekeli, İ. (2003). "Yönetim Kavramı Yanı sıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine", Türkiye'de Kamu Yönetimi, Ed., Burhan Aykaç, Şenol Durgun, Hüseyin Yaman, Yargı Yayın Evi, Ankara.

TEPAV. (2014). "Etkili Katılım için Araçlar, Yöntemler, Mekanizmalar", Yönetişim ve Katılım, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1408538775-7.Yonetisim_ve_Katilim.pdf (28.04.2019)

Toksöz, F. (2008). İyi Yönetişim El Kitabı, İstanbul: TESEV Yayınları.

Tezcan, H. (2007). "İzmir Vizyonu ve Yönetişim", 2. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, http://www.tepav.org.tr/sempozyum/2007/?i=bildiriler, (28.04.2019).

Tülüceoğlu, S. (2016). Türk Kamu Yönetiminde İyi Yönetişim Algısı: Isparta Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Yalçın, A. (2010). İyi Yönetişim İlkeleri ve Türk Kamu Yönetimine Yansımaları, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Yıldırım, İ. (2004). Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, 09.08.2019.